

גלובליזציה - לא אם אלא איך

:: אודי מנור

שטייגליין לא מסתפק בהצהרות הילן, ש מבחינה גיאו-פוליטית ערכנו עצום כמובן, אלא, הוא מפרסם מדי פעם מאמרם שיטתיים המציגים את משנתו. אחד ממאמריו של שטייגליין ('Globalism's Discontents') התפרסם בינואר 2002 בכתב העת האמריקאי (*The American Prospect*) וחשיבותו בכך שהוא מעו לגעת ב'קורוש הקודשיים', הוא המונח 'גלובליזיה'.

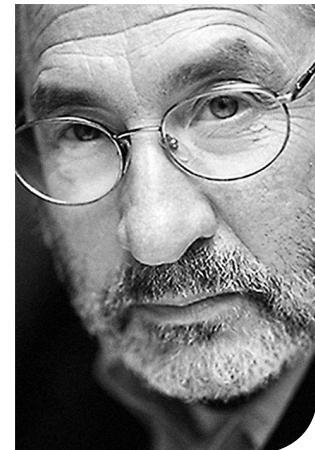
את מאמרו פותח שטייגליין בתיאור היחס השונה שיש לאנשים כלפי תהליכי הגלובליזציה. יש הרואים בתהליך זה את הדרך לעתיה, שעשויה להביא לשגשוג ושפע ללא-תקדים, בכלום, בכל מקום. בהתאם לתפישה מעין זו, עושים "הקפיטליסטים" שימוש במונח זה ככפטייש שנitin להעמיק באמצעותו את אחות האידיאולוגיה שלהם. לעומת, אחרים רואים בו שילוב מצמרר של הגורנונה, המודעה, הסטריאו אהרא והילית. כך, למשל, המפגנים בסיאטל בדצמבר 1999 רואים בתהליכי זה מקור לביעות רבות - מהרש של תרבויות מקומיות ועד לעלייה בעוני ובהתירושות.

בדעת שטייגליין מדבר, למעשה, בנסיבותיו של שטייגליין, השונות של הגלובליזיה - הגלובליזיה יכולה ללבוש פנים רבים. במדינות מסוימות, הגלובליזציה הביאה רוחות ותועלות מרובים רק לעיתים, ואילו במדינות אחרות - היא ממש, ממש גדילים לכולם. הדרך בה מתפל שטייגליין בסוגיה לא רק משקפת את אופי המחשבה הבריא והשקל של האיש, שכמאותו של מקס ובה, איש חכם והגון לא פחות ממנו, תבע משמעיו "לשוחות נגד הרים", אלא היא חיונית במאזן המורכב 'להפוך אלטרנטיבת הכלכלית' כפי שתבע, ובצדק, רן ריב (חברה, גליון 16).

טענתו המרכזית של שטייגליין בהקשר זה היא שההבדל בין הזרות השונות שהגלובליזציה לובשת במדינות שונות ובמקומות שונים בעולם, נוגע לאופן בו נוהלה מדיניות-הפנים ובמידה רבה נתנה דרישת-רגל לארגונים כלכליים

"בתקופה כזו, האובייקטיביות, הניטרליות והא-פוליטיות של מדע הכללה (אובייקטיביות ויטרליות לפוארה) הם כלי פוליטי שהתנוועות החברתית יכולות וצריכות לעשות בו שימוש במאבקם" (אריה קרמף, 'התנוועות החברתית והכלכליים', גליון 15 של 'חברה').

דומה שailo ג'וזף שטייגליין, הכלכלן הראשי של הבנק העולמי בשנים 1997-2000, וחתן פרס נובל לכלכלה (2001), היה מניו על כתבי העת שלנו, הוא היה תומך בטענותו של קרמף בחום. אדרבא, שטייגליין ידוע כזה שמשיך ואומר לכל מי שרוצה לשימוש, בעיקר בעולם השלישי ובעיר במדינות דרום-אמריקה, את הדברים הבאים: "אל תעשו מה שהאמריקאים אומרים. תעשו את מה שהם עושים". ככלומר שטייגליין, ממרום מעמדו כمدען כלכלי (ולא חבר בתנועה החברתית קיינית כזו או אחרת), מציע למיניות דרום אמריקה לנוקט מיניות כלכלית מרוחיבה - בדיקות כפי שעשוה בוש, ובධוק כפי שעשו במדרה כזו או אחרת רוב הנשיאים האמריקניים מאו 'הני דיל' - בנגדו גמור למה שככלכלני ולס-טריט ונציגיהם בקרן המטבח הבינלאומית ממלייצים לעשות על-פי "קונצנזוס ווישיגטון" (שמשמעו מינימום ממש, מלקסימים הפרטה וליברליזציה מהירה, או בלשון פקידי האוצר שלנו: לצמצם, פקידי האוצר שלנו: לצמצם, לצמצם, לצמצם, וכשיש ספק או אין ספק: לצמצם, לצמצם ולקצץ).

ג'וזף שטייגליין

כלכלי ולס-טריט ונציגיהם בקרן המטבח הבינלאומי מינימום מליצים על... מינימום מינימום, מקסימים הפרטה וליברליזציה מהירה (או בלשון פקידי האוצר שלנו: לצמצם, לצמצם, לצמצם, וכשיש ספק: לצמצם, לצמצם ולקצץ).

הקרחון עובדות ילדים

אחד מכל שישה ילדים בעולם הוא ילד עבוד. הוא מועסק במלחמות הפגניות, הרחנית או הרגנית. מרבית הילדים העובדים מועסקים בחקלאות (50%). אחרים עובדים בשילוחיות, בזנות, בתפקידים שירותתיים ביתיים ובמפעלים. מבין הילדים העובדים, למעלה משלישם מליון הם בני פחות מעשר שנים. מכל הילדים הללו נשלה האפשרות לילדיות אמיתית, לחינוך ולה楊ם טובים יותר. (על-פי אתר האינטראקט של ארגון העבודה הבינלאומי: www.ilo.org).

כאמור, על פי דת הגלובלייזציה, נתבעות המדינות המתפתחות לפתח את השוק הפיננסי שלהם, בתהליך מהיר היוזע בכינוי המלהיב: ליברלייזציה. בפועל, יצטרך הליברלייזציה תנעה מהירה של הון, לעטך המדינה והחוצה ממנה.

חווסף השקיפות הזה תורם לחיזוקם של הגופים הפיננסיים החזקים מלכתחילה, יש מקום לחשוד שאלוי פעילים קודם כל לשם האינטואיסטים הפרטיאקוליים: הקלות מס וכברשות כסף.

לעצמה פיתוחן של רשותות בטחן (ביטוח לאומי, דמי אבטלה, וכו'), וכך אין זה פלא שהມיתוונם גורמים להתרוששות.

חשיבותם של ציין שבדרך כלל מדובר במדינות שניהם לפני היוות "גלובלייזציה" סבלו מרמת אחריות חברתיות-הדרתיות נמוכה, שכן מדובר במדינות שהחקלאות ניכר מראוכולוטיתן שייך למוגר העצמאי או החקלאי, מגוריים שלא נהגו לקיים רשותות בטחון סוציאליות אוניברסליות. על המצע ההיסטורי הזה דרישתה של קרן המטבע הבינלאומית לקצץ שוב ושוב בהוצאות פעללה פעולה שלילית בכל קינה מידה.

הקייזוץ שמוביל להתרושיםות מקבל משנה תוקף מהתלוות של המדינות הבלטי מפותחות בהלוואות, בדרך כלל מארגוני ארה"ב. מיותר לציין שההלוואות נלקחות ברובית גבואה, דבר שמחיב את הכלכלות המתפתחות לשריין' סכומים גבואהים מההכנסה הנמוכה מAMIL, על מנת להחויר ריבית וקרן, בעיה דומה נוספת קשורה למיסוי: על מנת למשוך הון, המדינות המתפתחות מננוות מימי עליון. כיון שכחן ממסות בצוותה גוברת את מעמד הבניינים ואת המעדמות החלשים.

לבסוף, תחום העכורה, אולי 'היהלום שבכתר' הגלובלייזציה השילilit. על פי התזה הרווחת, ליברלייזציה, או "גמישות בשוק העבודה", תביא לתנאות משאבים עיליה מסקטוריים רוחחים ומהעשה? ראשית ההרס של מצאי מקומות העבודה הקרים מתבצע קורם לצידת מקומות העבודה חדשים. במילים אחרות, "גמישות בשוק העבודה" פירושה עוד אבטלה ועוני; שנית, שיעורי הריבית הגבוהים שקרן המטבע הבינלאומי כופה על המדינות המתפתחות גורמים להרטעת משקיעים רואויים לשם להבדיל מהמשמעות הון מהירות או רק תידלקו "שגעון" מהיר וספוקולטיבי. באותה מהירות שהמשקיעים הביאו את כספם, הם גם הוציאו אותו בחותרים מאחור הרס כלכלי וחברתי.

כיצד מ羅ויחות המדינות המפותחות?

בסוגיה זו אומר שטיגלייץ את המובן מלאיה את סדר היום מכתיות המדינות המפותחות, דבר הניכר במספר נושאים. הראשון הוא פיתוח השוקים לסהורות מהתעשיה, שהן יש למדינות אלו יתרון, ואת במקביל לסגירת השוקים שלהם לモצרי חקלות, שבבם יש למדינות המתפתחות יתרון. ענין זה עומד בסתירה ישירה לעקרונות "הilibרלייזציה", הלא כן?

ביגלאומים (ושוב, כפי שכבר נכתב בגלגולות 'חברה': השאלה היא לא האם גלובליזציה, אלא איך). לטענת שטיגלייץ, מדיניותם המרשנת והמצמצמת של המוסדות הכלכליים והפיננסיים הבינלאומיים רעה מבחינה כלכלית ומבחינה פוליטית גם יחד. מבחינה כלכלית, כאמור, זו מדיניות שבפועל אינה ננקתת "אפילוי" במדינות מפותחות. מalias מובן שישום המוניטריזם הקיצוני במדינות מפותחות פוגע קודם כל בעניין, אשר את עלבונם לצורה כולם טובעים. מבחינה פוליטית, מדיניות זו פגומה, מכיוון שהיא מתנהלת בחוסר שיקיפות, חוסר דמוקרטיות, ללא מגנווי פיקוח והרשות הכולול הוא שככל הנראה "גלובלייזציה" עבר ארגונים אלה פירושה טובת התאגידיים והשות יעדיהם הפיננסיים. אלו הטענות שהועל על ידי מפגני סייטל, ושטיגלייץ סבור שיש בהן יסוד גדול שלאמת.

לי'יסוד האמת' הזה מקדים שטיגלייץ את רוב דבריו. על פי ניתוחו, לצד האפל של הגלובלייזציה" שלושה היבטים: המדינות המתפתחות, המדינות המפותחות וארצאות הברית של אמריקה.

כיצד נפשוות המדינות המתפתחות?

כאמור, על פי דת הגלובלייזיה, נתבעות המדינות המתפתחות לפתח את השוק הפיננסי שלהם, בתהליך מהיר היוזע בכינוי המלהיב: ליברלייזציה. בפועל, יוצרת הליברלייזציה תנעה מהירה של הון, לתוכה המדינה והחוצה ממנה. אמן תרוץ – או הרענן – הוא השקעות שייבאו לצמיחה שתביא לשגשוג שיביא לצמצום הפער החברתי, אך בפועל תנאות הון מהירות או רק תידלקו "שגעון" מהיר וספוקולטיבי. באותה מהירות שהמשקיעים הביאו את כספם, הם גם הוציאו

לilibרלייזציה, מעבר להיותה מכונה להפקת רווחים של בעלי הון זרים, יש גם השפעות על היציבות החברתית, הכלכלית והפוליטית. חוסר היציבות קרייטי בעיקר במדינות קטנות או מתפתחות שהכלכלה שלהם רגישה יותר לשינויים מסווג זה. מיותר לציין שבמצב של חוסר יציבות אי אפשר להשקייע במפעלים, לייצר מקומות עבודה חדשים או לזכות באמון. כל זה מוביל לתופעה המוכרת כל כך בארצאות המתפתחות: מיתון מותmesh. מי נושא בנטול של המדינה המתמשך? כמובן, המעדמות החלשים. מדינה חלהה כלכלית גם לא יכולה להרשות

גם ההיסטוריה של ארה"ב לא עולה בקנה אחד עם הנסיבותיה: המושל באורה"ב קידם צמיחה כלכלית בימי הניו-דיל, הוא תרם לפיתוחו עורקי תחבורה כמו 'תעלת איר' ומסילות הברזל, והיה לו תפקיד חשוב בפיתוח הטלגרף. חלק מהותי מהמבנה החוקתי של ארה"ב כולל בתוכו מאנז' מרכיב בין האינטנסים של הפרט, של חברות עסקיות, של מדיניות ושל המושל הפדרלי, האידאולוגיה היא 'ססה-פר', הפרקטייה כמעט טוציאיל-דמוקרטיה, המסקנה מכל זה ברורה: על מנת שהייתה פיתוח כלכלי יש צורך במעט, בויסות ובפיקוח, לצרכי תמייה, פיתוח ועידוד רווחה כמובן.

או מה כל כך טוב בגלובליזציה?

כנראה שלא יכול להיות וכיום על העובדה שהגלובליזציה הביאה לשיפור ברמת התברואה בכל העולם. היא גם יוצרת הזדמנויות לצירתה של תודעה חברתית בינלאומיות שרק במסגרתה ניתן לפעול למען מטרות כלכליות, כמו למשל מחלוקת חובות למדייניות עניות, קידום אمنת קיוטו לצמצום הגזים הרעלילים וכדומה. שטיגליץ הוא אכן שבסורים שהגלובליזציה, ככלומר השתלבות של עוד ועוד מרחבים ויחידות כלכליות במשק עולמי, יכולה להביא לשגשוג ולשפע לכל, גם אם עד עתה היא הביאה להישגים כלכליים כאלה רק חלק מדיניות העולם.

כאיש מדע חולק שטיגליץ ובודק מקרים בהם הצלחה הגלובליזציה למשם את הבתחותיה. מצאו הם אלו מדיניות שניהלו את הגלובליזציה בעצמן, כמו למשל מדיניות מזורה אסיה, הצלחו בדרך כלל לדאוג לכך שהן יקצרו רוחחים גבותם שייחולקו בזורה הוגנת אוכלוסייה. ככלומר, מדיניות של שילוב כלכלתן באופן חובי במערכות משקיות רחבות, עשו זאת כך שקצב השינוי שמביאה עימה הגלובליזציה היה מבוקר ולא פרוע; הרוחחים והתוועלות הכרוכים בה התחלקו באוכלוסייה המקומית באופן הוגן; והמדינות נוהלה בניגוד לעקריים של "קונצנזוס וושינגטון". לעומת זאת, מדיניות שנטנו לקרן המטבע הבינ"ל וארגונים כלכליים בינלאומיים אחרים לנשל עבורן את האופן בו תתחבצ' הגלובליזציה ותשפיע על המדינה, הביא התהילה לנטזאות אחרות שחילקו הרסניות. מצא חשוב נוספת שטיגליץ, הוא שגלובליזציה שלילית הchallenge גם במדינות שננו מטהlixir הובי, רק כאשר הן נכוו לתחתנים של קרן המטבע הבינ"ל או

נושא שני הקשור בבריאות. חברות תרופות במדינות מפותחות מניצלות את כוחן הפליטי והכלכלי, גם על מנת להפוך תרופות מסורתיות ש"פתחו" בתהיליך "אובלציוני" ארכ' לפטנטים המבטיחים רווחים עצומים. באופן זה מניצלים התאגידים ידע ומשאבים השיכים, אמנים לא לפי 'זכות הקניין' אך כן על פי זדק-של-של-

ישר למדינות מתפתחות.

נושא שלישי הקשור בהידוק הפיקוח על הבנקאות בעקבות אירועי -11 בספטמבר: דרישות השקיפות של בנקים במדינות מתפתחות לא לו במלחים מקבלים במדינות המפותחות. חוסר השקיפות הזה תורם לחוווקם של הנוגדים הפיננסיים החזקים מלכתחילה, ויש מקום להשוד שאלוי פועלים קודם כל לשם האינטנס הפטריוקלי שליהם: הקלות מס ומכבותות כסף.

בפועל זהוי לא המדינות שארה"ב נקטה בה כלפי עצמה: כל הנשיים נקטו מדיניות גרעונית, בעיקר בזמן שembr משבר ומיון (משל בשוחק את ארה"ב בגרעון של 500 מיליארד דולר!!).

ארצות הברית

קשה לדעת איך חש שטיגליץ לגבי העבודה שכיל המהלך הזה, הזכה אמן לחסדים שוטפים בכל פינה בעולם, נשען על העוצמה המוסרית, הפליטית והמדעית של ארה"ב, מדינתו. אך או אחרת, שטיגליץ לא נבהל, והוא אף עשה שימוש בעובדה זו על מנת לנגן את עקרונות הגלובליזציה השלילית בכלל.

שטיגליץ שבמוסבר שקרן המטבע הבינ"ל פועלת מתוך אידאולוגיה מסוימת, האידיאולוגיה המוניטרית. אידאולוגיה זו לא הוכחה עצמה כנכונה בהכרח. כאמור, לא רק שאין הוכחות תומכות בערך הכלכלי של הליברליזציה של שוקי ההון, אלא ישנן ראיות רבות על המחרירים שמדיניות שלימו על מדיניות זו.

אך חשוב מכך, לא רק שהמניטרים לא הוכח כנכון יותר, ולא רק שהliberalization גרמה וגורמת לביעות כלכליות קשות במדינות המתפתחות, אלא שבפועל זה לא המדינות שארה"ב נקטת בה כלפי עצמה: כל הנשיים נקטו מדיניות גרעונית, בעיקר בזמני משבר ומיון (משל בשוחק את ארה"ב בגרעון של 500 מיליארד דולר!!).

זאת ועוד, כראוי לdemokratia הדוגלת לא רק באיזונים ובלים אלא בשקיפות, החלטות הכלכליות באורה"ב מושפעות מגורמים רבים: כמו מזוכר לענייני עבודה, מזוכר לענייני מסחר, יוזר של המעצה הכלכלית, מזוכר האזורה, פרקליט כללי נגד מונופול, ונציג של ארגון הסחר. לעומת זאת, כאשר מדובר בעניינים בינלאומיים או במדינות מתפתחות, רק הקולות של הקהילה הфинנסית נשמעים, אם בכלל.

המסקנה מכל זה בחרה:
על מנת שהיא פיתוח כלכלי
שצורך במשל, ביחסות
ובפיקוח, לצרכי תמייה,
פיתוח ויעוד רווחה ממש.

**GLOBALIZATION
AND ITS
DISCONTENTS**

JOSEPH E.
STIGLITZ

Winner of the
2001 Nobel Prize
in Economics

על שטייגלייץ תוכנן:
לימוד עוד באתר:
<http://www-1.gsb.columbia.edu/faculty/jstiglitz/>

מדיניות מתפתחות. לדעת שטייגלייך, הגיע הזמן להקים מעין 'مثال של גלובליזציה' שניהל את התהילה בכלים של מוסר חברתי: חלק מהשינויים הנדרשים כבר הופיעו, אך בצורה חיליקית מאוד, לפחות רק כשיוני ברטרויקה. החשש של שטייגלייך הוא שהשינויים ישרו ברמה הקומסיטית והרטורית בלבד, מפני שאיןו ממש דרוש שינוי בהרכב של מוכרי החלטות ובסדר היום שלהם. מה שצריך להקים הוא ברית לא רק "גגד הרשות", כמו זו שקבעה אחורי ה-11 בספטמבר, אלא גם ברית חיובית למען צמצום העוני ולמען יצירת סביבה טובה יותר, ברית שתציגו חברה גלובלית צודקת.

של משרד האוצר האמריקאי, ככלומר כאשר הסירו רגולציות ממשלתיות, והחלו בתהילה מהיר של ליברליזציה פיננסית.

לקראת ניהול גלובלי-חברתי

המסקנה לפיכך היא פשוטה. על מנת לקיים גלובליזציה חיובית, יש לאפשר רגולציה ופיקוח ברמה הלאומית של מדיניות מתפתחות ובכלל, יש ליצור מנגנון פיקוח בינלאומיים כשהערך המנייע אותם רק אינטרסים כלכליים צרים הנובעים מהऋגים של הקהילה הפיננסית ושל העשירים, אלא ערכיהם חברתיים המאפשרים צמיחה ומתחשבים גם בזרים של

:: עופר סיטבן ::

העכבייש | מה ברשות?

הפעם נחרוג מנהגנו, ובמקרה לחתמרק בארגון חברתי פורץ-דרך, נציג באתרו הפרט של אדם אחד אריאל רובינשטיין, חתן פרס ישראל לכלכלה, והוא מומחה עולמי בתחום תורת המשחקים, ואיש לא יופתע אם בשנים הקרובות יקבל את פרס נובל לכלכלה. בעוד שבמעבר נהג למשוך את ידיו מן היקוח הכלכלי בארץ, הרי שבשנים האחרונות הוא השפל שרוולים וסוף-סוף מרגשת נוכחות, רבת-המשקל, בזירה הציבורית, הפלטיציטית (כתיבה בכל היוםונים) והחברתית (תמייה במאבק הסטודנטים באוניברסיטה תל-אביב נגד העקבות של עובדי קבלן, ולאחרונה - הכתלה הקמתו של מכון כלכלי ע"ש עמרם סיון שיישбал עוד ועוד לככלנים מוניטリストים). עיצוב האתר אינו נוצץ אויל אף רובינשטיין, שעיצבו בעצמו, מביא לשם - באופן ייחודי ונדריר למדי בנוף האקדמי המשמים - את חייו (תמונהות משפחתיות, אוסף צילומים אישיים, מסעדות אהובות...) ואת עבודתו (קישורים לכל מאמריו האקדמיים והפלטיציטיים), הכל מתובל בהומור דק (הציגו, למשל, במפגשו הראשון עם בנק הפעלים) ובהרבה אהבת אדם. העדודה העולה מכתביו איננה אויל של מרקיזים מהפכני אבל היא בודאי בסיס טוב לנויה כלכלה הגונה ואנושית. אקדמיה במתבה.

העכבייש מצטרף בשמה למאציו של גילון זה של 'חברה' להנחייר את מושג הגלובליזציה. אחד התוצרים של התפתחות הקפיטליזם הגלובלי הנוכחי (ויש לומר של הקפיטליזם, כמובן) הוא היוזרותם של 'אוליגופולים': זה מצב שבו שוק המוכרים נשלט על-ידי מספר שחקנים (ולכן אין זה מונופול) שמדויפים לנחל ביניהם "תחרות יידוטית" המבטיח שוק יציב ורווחי לכלם. מלבד הפגיעה בצדכנים שנאלצים לשלם מחירים מופקעים, יש כאן גם פגעה באפשרות התפתחותם של עסקים קטנים ובינוניים, היוזרות אוליגופסונים (שוק שיש בו מעט קונים - כאשר 'סטטימקי' שולט בשוק הספרים, המוציאים חיבים לחנותו אליו יפה), הוצאות ההון בידי מעתים, העמקת פערים חברתיים ובסופה של דבר - פגיעה בדמוקרטיה. בשוק גלובלי נוצרים אוליגופולים בכל הערים ובכל תחומי המסחר והשירותים - תרופות, תקשורת, Utilities, מסקאות (עורו לנו, קוראים יקרים, לגלות ענף תחרותי אחדakashesh) או מטבחים (כלב השמירה של האוליגופולים). אפשר למצוא בו מילון מונחים שנודיע בעיקר לשחק את הפה הנפוץ ממדורי הכלכלה ומספרוי ה"מיוגים" וה"השתלטויות העייניות". כמו כן, יש באתר פרופיל של האוליגופולים הבולטים לפי ענפים, ובלוג שטוקר כמעט מדי יום את ההתפתחויות הגלובליות. מורה נובוכם.